

İŞGALİN 6. YILINDA KIRIM TATARLARININ DURUMU

Tuncer KALKAY*

ASGAM

PERSPEKTİF

GİRİŞ

Rusya, 27 Şubat 2014 tarihinde 40 bin askeri ile Kırım'ı işgal etmiş ve işgalini meşrulaştırmak amacıyla 16 Mart 2014 tarihinde sözde bir referandum düzenlemiştir. Sözde referandum sonrası açıklama yapan Moskova, katılım oranının %83,1 olduğu, bu oran içerisinde de Rusya'ya katılımdan yana olanların oranının %96,77 olduğunu duyurmuştu.

Silahların gölgesi altında düzenlenen sözde referandumda, sandıklar gezdirilerek oylar toplanmış, çocuklara ve aynı kişilere defalarca oy kullanırılmış veya toplu oy pusulalarının sandıklara atıldığı tespit edilmiştir. Nitekim

Moskova'ya gönderilen ve Kırım Tatar Milli Meclisi'nin (KTMM) de ele geçirdiği belgelerde sözde referanduma katılımın gerçekte % 32,4 olduğu görülmüştür. Rusya Federasyonu Ombudsmanı da bu rakamı bizzat doğrulamıştır.

Kırım Tatarlarının en yüksek temsil organı olan KTMM, Kırım'ın işgalini tanımadıklarını ve sözde referanduma da katılmayacaklarını ilan etmiştir. Kırım Tatarlarının referanduma katılım oranının da % 0,5 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Kremlin'in Kırım Tatarları ile ilgili hesaplarını alt üst ederek, Moskova'da büyük bir hayal kırıklığına yol açmıştır.

Yazar Hakkında:

Kırım Derneği'nin Eski Başkanı olan Tuncer Kalkay, halen Kırım Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Kırım liderlerine soruşturma

Rusya en başından beri işgalini meşrulaştırmak için Kırım Tatarlarını ikna etmeye, kendi yanına çekmeye çalışmaktadır. Kırım Tatarlarından işgali tanımayacaklarına dair işaretler geldikçe baskılarını artıran Moskova, Kırım Tatarlarına ait basın ve yayınları susturma, milli meclislerini yasaklama, meclislerinin mal varlıklarına el koyarak, liderlerini de Kırım'dan uzaklaştırma gibi baskılayıcı yöntemlere başvurmaya başlamıştır. Örneğin, Kırım Tatarlarının lideri Mustafa A. Kırımoglu 3 Mayıs 2014 tarihinde Ermenipazar İdari Sınır kontrol noktasında binlerce Kırım Tatarı tarafından karşılanırken, giriş yasağı konulduğu gerekçesiyle Kırım'a sokulmamıştır.

“Uzun yıllar boyunca büyük bedeller ödeyerek vatanlarına dönebilmiş olan Kırım Tatarları, 2014 işgali sonrası “post-modern” sürgüne tabi tutulmuştur.”

Rusya'nın bölgedeki baskıları günümüzde de devam etmektedir. 2020 yılında 3 Mayıs günü Kırım'ın Çongar'daki idari sınır noktasına KTMM tarafından bir yürüyüş yapılması planlanmıştı. Kırım'da Kremlin kontrolündeki Soruşturma Komitesi, söz konusu yürüyüş planlaması nedeniyle KTMM Başkanı Refat Çubarov

hakkında 23 Mart 2020 tarihinde soruşturma başlatmıştır.

Yürüyüşün yapılmasını yasaklayan Soruşturma Komitesi, buna karşılık 2014 yılında Kırım'a girişi yasaklanmış olan Kırımoglu'nu hakkında açılan bir dava nedeniyle 10 Nisan 2020'de Akmescit'te yapılan duruşmaya çağırmıştır. Bunun üzerine Kırımoglu 3 Mayıs 2020 tarihinde Çongar kontrol noktasından Kırım'a gireceğini açıklamıştı. Ancak, son dönemde bütün dünyada etkisi hissedilen Koronavirüs salgını nedeniyle 3 Mayıs'ta yapılması planlanan yürüyüş KTMM tarafından iptal edilmiştir.

Kırım'da postmodern sürgün dönemi

6 yıldır Rus işgalinin sürdüğü Kırım, bugün dünyadan soyutlanmış ve izole edilmiş olarak çok boyutlu bir değişime ve dönüşüme tabii tutulmaktadır. Mankurtlaştırmayı (ulusal kimliklerinden uzaklaştırılma) akla getiren bu dönüşümdeki ilk hedef de Kırım Tatarları'dır. Kırım Tatarlarının yakın tarihte sürgün bölgelerinden gelerek yeniden yerleştikleri vatanlarında büyük çabalar sonucu edindikleri hakları, birer birer ellerinden alınıyor. 2014'ten bu yana 30 bin Kırım Tatarının vatanını terketmek zorunda kalması yaşanan felaketin büyüklüğünü göstermektedir. Bu oran, uzun yıllar boyunca büyük bedeller ödeyerek vatanlarına dönebilmiş olan Kırım Tatarlarının %10'unun tekrardan “postmodern” sürgüne tabi tutulması anlamına gelmektedir. Kırım'ın gerçek sahipleri Kırım

PERSPEKTİF

Tatarlarını göçe zorlayan işgalci Rusya, diğer taraftan da Rusya'dan

önemli miktardaki bir nüfusu Kırım'a taşımıştır. Akyar'daki donanma ve Kırım'ın değişik yerlerinde oluşturulan askeri birliklere taşınan askeri nüfusun dışında 105 bin sivilin de Rusya'dan Kırım'a getirilerek yerleştirildiği kayıtlara geçmiştir. Rusya'dan getirilen nüfusun çok daha fazla olduğu da iddia edilmektedir.

Kırım'da kültürel haklar sınırlandırıldı

Kırım Tatarlarının liderleri ve önde gelen isimleri Kırım'a sokulmazken, Milli Meclislerine getirilen yasaklama da devam etmektedir. Kırım Tatarlarının yaşam hakları ve kültürel hakları her geçen gün daha fazla kısıtlanmaktadır. Ancak buna karşılık Rusya, Moskova'ya yakın bazı grupları kullanarak Kırım Tatar kimliğini de kendi propaganda faaliyetleri çerçevesinde kullanarak dış dünyaya Tatarlarla ilgili farklı bir imaj oluşturmaktadır.

Diğer taraftan işgalin ilk günlerinde Kırım Tatarlarına vaat edilen haklar konusunda da bir ilerleme sağlanamamıştır. Buna karşılık, Kırım Tatarlarının elindeki hakları ellerinden alınmıştır. Örneğin; 18 Mayıs 1944 sürgün faciasının sorumlusu olan Rusya, Tatarların tarihteki acılarını yaşattıkları bugünün matem günü olarak kutlanmasını yasaklamış durumdadır. Benzer şekilde işgalden önce Kırım Tatarca eğitimi veren ve milli mektep statüsünde bulunan 14 okulun milli mektep statüsü kaldırılmıştır.

Hansaray örneğinde olduğu gibi Kırım Tatar varlıkları ve eserleri bir yandan onarım adı altında tahrip edilirken, eğitim, dil, kültürel hakları dahil en temel insani haklarına yönelik saldırılar da artmış durumdadır.

Kırım Tatarlarına dönük artan tutuklamalar

Moskova'ya bağlı Kırım'daki işgal yönetimi, otoriteleri için tehlikeli gördükleri insanları önce tutuklamakta, daha sonra sözde mahkemeleri ile hapishanelerinde işkencelerini sürdürmektedirler. Kırım'daki nüfusun %15'ine bile sahip olmayan Kırım Tatarlarının, baskın, tutuklama, hapsedilme gibi uygulamalara maruz kalma oranı diğer gruplarla kıyas edildiğinde %90'lara ulaşmaktadır. Diğer bir ifade ile, Kırım'daki tutuklamaların ve baskıların büyük bir bölümü Kırım Tatarlarını hedef almaktadır.

“Rusya, 1944 sürgün faciasının matem günü olarak kutlanmasını yasakladığı gibi, işgalden önce Kırım Tatarca eğitimi veren ve milli mektep statüsünde bulunan 14 okulun milli mektep statüsü kaldırılmıştır.”

Benzer şekilde Kırım'da dini vecibelerine bağlı olan muhafazakâr Kırım Tatarları da Rusya tarafından “terörist” olarak damgalanmakta ve ortalama 20 yıllık mahkumiyetler ile

PERSPEKTİF

cezalandırılmaktadırlar. Rusya'daki ceza sistemi ile karşılaştırıldığında Kırım'da uygulanan cezaların iki katı fazla olduğu ifade edilmektedir. Örneğin Rusya'da cinayet işleyen birisine 10 yıl gibi bir ceza verilirken, Kırım'da keyfi yere ve

dinine bağlı Kırım Tatarına verilen cezalar bunun iki katı olabilmektedir. Kişilerin işgal öncesi yıllardaki sosyal medya paylaşımları dahi suç kapsamında yer almakta ve bu sosyal medya paylaşımları nedeniyle de ağır cezalara tabii tutulmaktadır.

Diğer taraftan Kırım'daki mevcut durumu önemli hale getiren bir diğer unsur ise Rusya'nın Karadeniz ve Akdeniz dahil olmak üzere dış politikada giderek etkinlik kazanmasıdır. Rusya, uluslararası hukuku çiğneyerek işgal ettiği Kırım'da kontrol ettiği limanları hem Karadeniz'deki nüfuzu için geliştirmekte hem de Suriye'ye silah ve teçhizat desteği için kullanmaktadır.

Sonuç

Rusya'nın Kırım politikası nedeniyle bölge, Kırım'ın gerçek sahipleri olan Kırım Tatarları için bir açık hava hapisanesine dönüşmüş durumdadır. Bölgedeki baskılarını her geçen gün artıran Moskova, binlerce Kırım Tatarının evlerini terk etmesine veya endişe içerisinde yaşamasına yol açmıştır. Diğer taraftan Moskova, Kırım Tatarlarının kimliğini, eğitim faaliyetlerini, kültürlerini ve geleneklerini hedef almaktadır. Moskova'nın temel hedefi bölgede milli

kimliklerinden arındırılmış ve içi boşaltılmış bir kimlik ve olgu inşa etmektir. Tarihsel süreçte de bu noktada birçok defa Tatarları hedef alan açlık, zorunlu göç, sürgün ve soykırım gibi yöntemlere başvuran Moskova, bu politikasında başarılı olamamıştır. Mevcut şartlarda da Kırım'ın işgali Rusya açısından sürdürülebilir değildir. Kırım Tatarları gelecekte de vatanlarına sahip çıkmaya devam edecek ve bölgedeki varlıklarını korumayı sürdüreceklidir.